

VAN HANDELINGSVERLEGEN NAAR VERANTWOORDELIJKHEID

De aanpak van huiselijk geweld in West-Brabant

Beleidskader 2013 t/m 2016

VOORWOORD

Verantwoordelijkheid nemen is van groot belang om huiselijk geweld terug te dringen. Dit geldt voor zowel de plegers, slachtoffers als voor de professionals. Maar in principe verwachten we allemaal van elkaar dat we verantwoordelijkheid nemen. Ik realiseer me dat dit echter niet zo gemakkelijk is. Vooral in situaties waarin huiselijk geweld aan de orde is of een vermoeden daarvan, is handelen toch heel vaak moeilijk.

Huiselijk geweld is een breed begrip waaronder kindermishandeling, ouderenmishandeling, oudermishandeling, seksueel misbruik, eengerelateerd geweld, geweld tussen (ex)partners, inbegrepen is. Het gemeenschappelijke kenmerk is dat het geweld plaatsvindt in afhankelijkheidsrelaties, in de privésfeer. Dat kindermishandeling niet expliciet genoemd wordt betekent niet dat huiselijk geweld situaties waarin kinderen betrokken zijn niet de hoogste prioriteit krijgen. Zeker wel. Het belang van het kind staat altijd voorop. Door het gebruik van het brede begrip 'huiselijk geweld' worden definitiediscussies voorkomen.

In de nieuwe aanpak van huiselijk geweld staat verantwoordelijkheid centraal. 'Van handelingsverleggen naar verantwoordelijkheid' is niet voor niets de titel van dit beleidskader in de aanpak van huiselijk geweld.

Dit richtinggevend kader is geschreven voor de gemeenten in West-Brabant en voor het veld van professionals in de regio. De aanpak is volop in beweging en langzaam maar zeker komt het gesprek over geweld in huiselijke kring uit de taboesfeer. Onderzoek en praktijkervaringen leiden steeds tot nieuwe vragen. Dat betekent dat de aanpak continu in ontwikkeling is.

Ik hoop van harte dat dit beleidskader organisaties uitdaagt tot samenwerken en het organisatie-denken doorbreekt. Structuren lossen geen problemen op, mensen doen dat wel. Professionals uit alle betrokken organisaties zullen hun vaardigheden en deskundigheid bijeen moeten brengen om de complexe problematiek van huiselijk geweld aan te kunnen pakken. De krachten bundelen, elkaar helpen. Dan kunnen we de handelingsverlegenheid voorbij en daadwerkelijk verantwoordelijkheid nemen.

Tenslotte dank ik alle medewerkers uit tal van organisaties die tijdens de drie regiobijeenkomsten hun input hebben geleverd voor deze nota. De opbrengst was geweldig en tijdens de bijeenkomsten werd duidelijk dat we op de goede weg zijn. De betrokkenheid van alle partijen bij de aanpak van huiselijk geweld is groot en ik verwacht dat we met elkaar de komende jaren weer grote stappen vooruit kunnen zetten.

Cees Meeuwis,
wethouder gemeente Breda

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
2. Waar staan we nu	6
3. Wie spelen een rol	9
4. Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen.....	11
5. Financieel kader	16
Bijlagen	
A. Structurele versterking plus een regionale ontwikkelagenda; voorlopig bestedingsplan 2013 met een doorkijk t/m 2016	18
B. Begrippenlijst	20
C. Wijzigingen ten opzichte van de conceptnota	25

1. INLEIDING

Mark (23) "Het was bijna altijd 's nachts. Dan hoorde ik mijn vader schreeuwen en klonk er gestommel in de slaapkamer van mijn ouders. Ik weet niet hoe lang het duurde. Voor mijn gevoel ging het de hele nacht door. Ik was erg bang. Bang dat hij mijn moeder zou doodslaan of dat hij naar mijn kamer zou komen. Ik hield me doodstil onder mijn deken. De volgende morgen bleef mijn vader altijd in bed liggen. Ik zat alleen met mijn moeder aan de ontbijttafel. Vaak had ze blauwe plekken of dikke ogen. Mijn moeder vroeg me dan of ik goed geslapen had. Ik zei altijd ja. Ik wilde niet dat mijn moeder zich ook nog eens om mij zorgen moest maken. Omdat ik bang was dat hij mijn moeder echt zou vermoorden als ik het aan iemand vertelde, heb ik nooit hulp gezocht. Nu nog word ik elke nacht wakker omdat ik denk dat ik mijn vader hoor schreeuwen."

www.huiselijkgeweldwb.nl

Huiselijk geweld is de omvangrijkste geweldsvorm in onze samenleving en wordt van generatie op generatie doorgegeven. Bij geen enkele geweldsvorm vallen zo veel slachtoffers als bij huiselijk geweld. Het is bovendien een geweldsvorm die in alle milieus en culturen voorkomt en waarvan iedereen het slachtoffer kan worden: mannen, vrouwen, kinderen, ouderen, mensen met of zonder beperking.

In Nederland worden jaarlijks minstens 200.000 personen slachtoffer van huiselijk geweld. Het gaat dan niet over één of een enkel vervelend incident in de huiselijke kring, maar over duidelijk aantoonbaar huiselijk geweld dat langere tijd aanhoudt. De afgelopen vijf jaar is ruim anderhalf miljoen Nederlanders slachtoffer geworden van huiselijk geweld.

Als we het hebben over kindermishandeling dan is bekend dat jaarlijks 107.000 kinderen worden verwaarloosd of mishandeld; in elke schoolklas een kind dat wordt mishandeld of verwaarloosd. Kinderen die getuigen zijn van huiselijk geweld is ook kindermishandeling. Jaarlijks zijn 170.000 kinderen in Nederland getuige van huiselijk geweld.

Volgens de politie wordt slechts 20% van de zaken geregistreerd. Dat is een toename van 12% t.o.v. enkele jaren geleden, maar nog komen vele zaken van huiselijk geweld niet in beeld.

Er zijn geen regionale cijfers bekend over de omvang van het probleem. In West-Brabant woont 4,1% van de Nederlandse bevolking. Als we de landelijke cijfers omrekenen naar West-Brabantse schaal komen we uit op de volgende cijfers:

- Jaarlijks 8.200 slachtoffers huiselijk geweld
- ruim 4.400 kinderen worden jaarlijks verwaarloosd of mishandeld
- bijna 7.000 kinderen zijn jaarlijks getuige van huiselijk geweld.

Als kinderen en volwassenen zich ergens veilig moeten voelen dan is dat wel in de eigen privéomgeving. En toch is de kans dat men juist daar slachtoffer wordt van geweldgebruik groter dan in de publieke ruimte. De Aanpak van geweld in de privésfeer moet daarom een prominente plek hebben op de agenda van alle organisaties die de veiligheid en het welzijn van de inwoners van West-Brabant tot hun taak rekenen. Dit geldt temeer nu onderzoek steeds duidelijker maakt hoe groot de impact is van huiselijk geweld. Het gaat niet alleen om de fysieke en psychische gevolgen voor het slachtoffer zelf, maar ook om de gevolgen voor de directe omgeving en de samenleving als geheel. Alleen al de kosten van kindermishandeling bedragen 965 miljoen jaarlijks¹ en dit zijn slechts de kosten voor de behandeling van de slachtoffers. De kosten die de gevolgen van kindermishandeling op langere termijn met zich meebrengen zijn hier niet inbegrepen.

In onze samenleving, bij professionals en in de politiek, is de afgelopen jaren de bewustwording van de aard en ernst van huiselijk geweld gegroeid. Er hoeft niet meer bewezen te worden dat geweld ernstig is en ten alle tijden in alle omstandigheden onaanvaardbaar. Deze bewustwording schept een kader voor grotere vragen. Onderzoek naar oorzaken van het geweld in de privésfeer en inzicht in de

¹ (Meerdink, 2006), uit *Vóór Veilig en Veilig Verder*, advies aan de kinderombudsman, NJI, november 2011

complexiteit ervan, maar ook de ervaringen in de huidige praktijk, zullen ertoe leiden dat nieuwe groepen zichtbaar worden. Dit betekent dat we steeds nieuwe stappen zullen moeten zetten om het geweld dat zich voordoet en zichtbaar wordt aan te pakken.

Zo wordt ouderenmishandeling steeds zichtbaarder en geeft het Rijk een impuls aan de aanpak ervan. Ook zien we dat seksueel misbruik meer aandacht krijgt vanuit het rijk en in de media. Deze vorm van geweld wordt zowel in de privésfeer als in het publieke domein steeds zichtbaarder.

Steeds opnieuw zullen de bij de aanpak betrokken partijen het gesprek met elkaar moeten voeren over wie wat doet bij (nieuwe) diverse vormen van huiselijk geweld en hoe het beter kan. Voorkomen moet worden dat door domeindiscussie of discussie over definities, slachtoffers en gezinnen in de kou blijven staan en niet geholpen worden. In situaties waarin kinderen direct of indirect (als getuige) slachtoffer zijn van het geweld, zal het belang van het kind altijd de hoogste prioriteit moeten krijgen.

Het belang van een integrale aanpak van huiselijk geweld wordt steeds breder onderschreven: het Rijk investeert veel in de aanpak en in het voorkomen van huiselijk geweld. De komst van de Steunpunten Huiselijk Geweld, de Wet huisverbod, het wetsvoorstel meldcode en de regionale aanpak zijn hier voorbeelden van.

Ook in West-Brabant is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in de aanpak van huiselijk geweld. De Wet Huisverbod heeft dit in een stroomversnelling gebracht. Nu is het zaak om de regionale werkwijze te beschrijven en kaders te stellen. Voorliggend regionaal beleidskader beschrijft de kaders en sluit aan op de lokale structuur rond de aanpak van huiselijk geweld. Alle vormen van huiselijk geweld zijn onderdeel van deze visie te weten partnergeweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, seksueel geweld, ouderenmishandeling, en mensenhandel en loverboys.

Gemeenten en instellingen in de regio kunnen deze visie vertalen in een eigen beleids- of uitvoeringsplan. Eenduidige kaders in de regio verhogen de werkbaarheid van documenten en plannen binnen de verschillende ketens (strafrecht, bestuursrecht en hulpverlening).

2. WAAR STAAN WE NU IN WEST-BRABANT

In onze regio is de afgelopen jaren vorm gegeven aan de opzet van een infrastructuur en instrumentarium:

- In mei 2005 is het Steunpunt huiselijk geweld West-Brabant gerealiseerd en in de afgelopen jaren verder uitgebreid.
- De Wet tijdelijk huisverbod bij huiselijk geweld is van kracht geworden en in onze regio sinds begin 2009 in uitvoering.
- De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling treedt in het jaar 2013 in werking en is bedoeld voor professionals en organisaties. Zij worden verplicht om een meldcode te hebben én het gebruik ervan te bevorderen.

Naast de bestaande opvang in Valkenhorst met een capaciteit van 80 bedden is de vrouwenopvang uitgebreid met een Shortstay voorziening 'Susan Rose' in Roosendaal (85 bedden). In deze opvang kunnen vrouwen (met kinderen) korte tijd verblijven, maximaal drie maanden. Wonen en zorg zijn gescheiden, er wordt betaald voor het tijdelijke wonen, en de hulp is gericht op snelle terugkeer in de maatschappij. De ambulante vrouwenhulpverlening is de afgelopen jaren ook uitgebreid en heeft op dit moment een caseload van 90 cliënten. In Valkenhorst zal nog een crisisopvang worden gerealiseerd waar vrouwen tot vijf dagen kunnen verblijven, zodat in de tussentijd andere, de meest geschikte, opvang gezocht kan worden.

In juni 2009 het programma Afhankelijk&Veilig van start gegaan: hierin wordt gewerkt aan preventie en de kwaliteit van dienstverlening aan de hand van drie thema's:

Signaleren en professionaliseren

- er zijn trainingen vroegsignalering gegeven aan professionals in de kinderopvang, het jongerenwerk en opbouwwerk, het schoolmaatschappelijk werk en de jeugdgezondheidszorg;
- de meldcode is bij veel organisaties geïmplementeerd;
- er is eind 2011 een groot symposium georganiseerd over de meldcode door het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) dat werd bezocht door 400 professionals vanuit de gezondheidszorg, ouderenzorg, gehandicaptenzorg, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, onderwijs, kinderopvang en justitie.
- de nieuwe benaderingswijze Signs of Safety is voor een deel ingevoerd in de regio;
- in 2012 is scholing 'vroegsignalering' aangeboden aan het onderwijsveld en zijn trainingen verzorgd voor consultants bij MEE-West-Brabant.

Regie en structuren

- de mogelijkheden tot samenwerking tussen gemeenten en organisaties en organisaties onderling is verder verkend;
- er zijn na de bezoeken van de programmamanager en de coördinator van het SHG aan alle gemeenten vervolgafspraken gemaakt tussen SHG en individuele gemeenten;
- er zijn twee adviesgroepen geformeerd: één van gemeenten en één van organisaties; de adviesgroepen fungeren als klankbord voor het programma;
- in de veiligheidshuizen is de werkwijze van het casusoverleg sterk verbeterd; dit wordt in 2012 doorontwikkeld en er zal onderzoek worden gedaan naar de effectiviteit ervan;
- het SHG en AMK hebben de samenwerking geïntensiveerd;
- voor gemeenten (burgemeesters) en de convenantpartners zijn inmiddels twee bijeenkomsten gehouden waarin het huisverbod is geëvalueerd;
- in 2012 is een impuls gegeven aan de aanpak tegen ouderenmishandeling; gestart wordt met drie brede sub-regionale bijeenkomsten voor organisaties die met en voor ouderen werken. Hiermee is aangesloten op het landelijke beleid dat prioriteit geeft aan de aanpak van ouderenmishandeling.

Informatiemanagement

- er is een checklist privacy ontwikkeld; hierbij is afstemming gezocht met de bemoeizorg en met de veiligheidshuizen;
- onderzocht is of via zorgaanbieders en meldpunten in de regio stuur- en beleidsinformatie gegenereerd kan worden, die als hulpmiddel kan dienen bij het opstellen van beleid; aan deze lastige opgave wordt in 2012 verder gewerkt;

- voor het netwerk is twee tot driemaal per jaar een informatiebulletin uitgegeven;
- onderzocht is of de aanpak op het gebied van zedenzaken momenteel geborgd is; dit is onvoldoende geborgd en gelet op het aantal zedenzaken die er in het jaar 2011 geregistreerd zijn bij politie, AMK en Slachtofferhulp is aanbevolen een aanpak en werkwijze voor zedenzaken te ontwikkelen en deze aan te laten sluiten op het model dat in Midden-Brabant wordt gehanteerd.

In juni 2012 zijn drie regiobijeenkomsten georganiseerd om input voor dit beleidskader op te halen². Tijdens de bijeenkomsten hebben partijen aangegeven dat er veel bereikt is.

Toch is het nodig blijvend aandacht te hebben voor voorlichting, scholing en training gericht op vroegsignalering. Over de meldcode is men positief maar het werken met de meldcode verdient zeker nog aandacht. Het belang van richtlijnen en protocollen wordt onderkend, maar de houding van de professional is cruciaal; de handelingsverlegenheid is nog te groot. Terugkoppeling na een melding kan nog beter en ook vrijwillige hulpinstanties zouden de meldcode moeten implementeren.

“Beter dat een professional risico neemt dan dat een kind iedere dag risico loopt.” Welk protocol ook van kracht is, als je als professional in het belang van het kind handelt en dit goed registreert, kun je het bijna niet fout doen.

(dhr. mr. Ton Veldkamp, 11 juni 2012)

De invoering van het huisverbod wordt als een positieve ontwikkeling gezien en over de casusoverleggen huiselijk geweld in de veiligheidshuizen wordt eveneens positief gesproken. Er is duidelijkheid over regie en verantwoordelijkheden, over het casemanagement en er is een heldere stappencode ingevoerd. De gekozen benaderingswijze van Signs of Safety (signalen van veiligheid) leidt tot één visie op hulpverlening en de ontwikkeling van een gezamenlijke taal. Belangrijke uitgangspunten zijn eigen kracht en het belang van systeemgericht werken, het gezin wordt als één geheel benaderd, er is aandacht voor zowel pleger als slachtoffer. Veiligheid staat voorop; dit neemt echter niet weg dat de verantwoordelijkheid bij het gezin, het netwerk, moet blijven liggen. Aangegeven wordt dat deze benaderingswijze nog niet overal goed is doorgevoerd.

Positief is ook dat in de ziekenhuizen een aandachts-functionaris voor huiselijk geweld en kindermishandeling is aangewezen. Dit zouden veel meer instellingen moeten doen.

De samenwerking is verbeterd. Het gaat bij samenwerken over het creëren van verbinding en samenhang, een duidelijke regie zodat er geen rolverwarring ontstaat. Zo kan de afstemming over taken en verantwoordelijkheden tussen professionals van het SHG en AMK met de Centra voor Jeugd en Gezin en de veiligheidshuizen beter. Ook de afstemming tussen straf en zorg wordt als verbeterpunt genoemd.

Professionalisering vraagt ook blijvend aandacht. Er is het nodige gedaan aan scholing en training. Dat is positief, maar de communicatie rondom het scholingsaanbod kan beter. Van groot belang is de attitude van de professional. Te vaak nog zijn professionals handelingsverlegen. Vaardigheden zijn nodig om zorgen bespreekbaar te maken. De terughoudendheid om met signalen iets te doen is bij zowel professionals als omstanders nog te groot.

Informatie-uitwisseling en privacy blijven aandachtspunten, mede omdat ook wet en regelgeving aan veranderingen onderhevig zijn. Echter privacy mag nooit een excuus zijn om geen informatie te delen. Het is belangrijk om ouders, kinderen, slachtoffers, plegers in het overleg te betrekken.

“Het is belangrijk om alert te blijven en na te gaan of overleg zonder het gezin helpend is voor het gezin waar het om gaat. Belangrijk is dat er niet alleen over het gezin wordt gesproken, maar dat er ook voldoende met het gezin wordt gepraat. Wanneer de ouders betrokken worden in het overleg, is ook het dilemma van privacy niet meer aan de orde.”

(mevr. Paut Kromkamp, 19 juni Bergen op Zoom)

² Het verslag van de regiobijeenkomsten is te vinden op <http://www.breda.nl/familie-zorg-welzijn/huiselijk-geweld>

Van de centrumgemeente wordt verwacht dat zij duidelijkheid geeft over verantwoordelijkheden en regie en moet een rol hebben in deskundigheidsbevordering. Maar ook gemeenten in de regio kunnen een rol spelen op het gebied van kwaliteitseisen waar instellingen in hun gemeente aan moeten voldoen.

3. WIE SPELEN EEN ROL

Huiselijk geweld is een geweldsvorm die in alle milieus en culturen voorkomt en waarvan iedereen het slachtoffer kan worden: mannen, vrouwen, kinderen, ouderen, mensen met of zonder beperking. Iedereen kan ermee te maken krijgen. Het sociale netwerk, burens, omstanders, vrijwilligers die werken in het verenigingsleven of in de zorg- en hulpverlening, professionals die werken met mensen, wij allemaal kunnen geconfronteerd worden met signalen van geweld. Daarnaast bevindt de aanpak van huiselijk geweld zich op twee terreinen: veiligheid en welzijn. Huiselijk geweld is strafbaar en wordt strafrechtelijk vervolgd. Tegelijkertijd vraagt de problematiek ook om preventie en hulpverlening. Dit maakt dat diverse instanties en spelers belangrijk zijn bij de opzet en uitvoering van dit beleidskader.

Omstanders, vrijwilligers

Voor *omstanders of vrijwilligers* is het van belang dat zij zich bewust zijn van huiselijk geweld en zich realiseren dat dit onaanvaardbaar is. Het is voor omstanders of vrijwilligers vaak lastig om zorgen bespreekbaar te maken. Wat zij wel kunnen doen is hun zorgen kenbaar maken bij professionals die werken in de omgeving van het mogelijke slachtoffer of de mogelijke pleger. Voor vrijwilligersorganisaties wordt de meldcode niet verplicht, maar zij kunnen ervoor kiezen deze toch in te voeren. Als zij hiervoor ondersteuning nodig hebben, zal deze beschikbaar moeten zijn.

Professionals

Alle *professionals die met kinderen, gezinnen, ouderen werken* kunnen te maken krijgen met geweld in de privésfeer. De mate van betrokkenheid zal per beroepsgroep verschillend zijn. Bijvoorbeeld professionals, werkzaam in de kinderopvang of het onderwijs moeten zorgen signaleren en indien mogelijk bespreekbaar maken. Professionals werkzaam in de zorg- en hulpverlening zullen behalve signaleren ook een rol spelen in de aanpak van huiselijk geweld. Vaak zijn lichte vormen van ondersteuning of hulp al voldoende om te voorkomen dat geweld ontstaat. Daarnaast komen professionals in de eerste en tweede lijn, denk aan algemeen maatschappelijk werk, jeugdzorg, verslavingszorg, ggz, ziekenhuis, vrouwenhulpverlening of hulp aan mensen met een beperking, in beeld voor de zwaardere vormen van hulpverlening. De professionals op het terrein van het strafrecht hebben overwegend te maken met zware vormen van huiselijk geweld. Verbinding en afstemming van straf en zorg is hier belangrijk.

Door de mogelijke betrokkenheid bij de diverse vormen van huiselijk geweld van vele professionals worden *organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren* verplicht een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te hebben, zodat iedereen weet wat te doen bij een vermoeden van huiselijk geweld. Door de meldcode goed neer te zetten binnen organisaties wordt duidelijk wat er van professionals verwacht wordt en wanneer anderen moeten worden ingeschakeld.

Steunpunt Huiselijk Geweld en Advies en Meldpunt Kindermishandeling

In het veld van professionals nemen *het SHG en het AMK* een bijzonder positie in. Zij zijn de experts op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio. Het AMK en het SHG worden wettelijk verplicht nauw samen te werken. Het streven van het rijk is erop gericht te komen tot één frontoffice³. Zowel SHG als AMK geven voorlichting over respectievelijk huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook kunnen beide organisaties geconsulteerd worden voor vragen of overleg over cases waarbij (een vermoeden van) geweld in de privésfeer aan de orde is. Tevens biedt het SHG, op verzoek, ondersteuning bij het opstellen van de meldcode. AMK en SHG werken al samen op het terrein van deskundigheidsbevordering. Advies over scholing en training kan gegeven worden. Het SHG vervult een belangrijke taak in de veiligheidshuizen bij de casusoverleggen en fungeert als procesregisseur voor zaken die daar ingebracht worden.

Tenslotte is een belangrijke taak bij de organisaties belegd wat betreft onderzoek naar zaken die gemeld worden. Het AMK is al wettelijk bevoegd voor het doen van onderzoek. Het SHG zal onderzoeksbevoegdheid krijgen als de Wet Meldcode van kracht wordt.

³ Kamerbrief aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties, 14 december 2011 en

Nota naar aanleiding van het verslag van 16 december 2011 van de algemene commissie voor Jeugdzorg betreffende het wetsvoorstel verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Gemeenten

In de Wet Maatschappelijke ondersteuning (WMO) ligt de beleidsregie voor de aanpak van huiselijk geweld bij gemeenten. Deze verplichting geldt voor alle gemeente en betreft de volgende taken:

- Bijeenbrengen van betrokken partners om samenwerkingsafspraken te maken
- Uitvoeren van activiteiten die de samenwerkende partners overstijgen
- Bewaken van de voortgang
- Verstrekken van informatie en middelen om de gemaakte afspraken te financieren
- Afstemming met andere bestuurslagen en bovengemeentelijke instellingen

Breda heeft als *centrumgemeente* de verantwoordelijkheid op West-Brabantse schaal het beleid vorm te geven en ook de aanpak op regionaal niveau te faciliteren. Breda ontvangt hiervoor middelen van het rijk. Overleg tussen gemeenten in de regio is belangrijk om het regionale beleid en het lokale beleid van de individuele gemeenten op elkaar af te stemmen.

Daarnaast hebben gemeenten zich samen met het OM en tal van organisaties georganiseerd in twee veiligheidshuizen. Gemeenten dienen erop toe te zien dat afstemming van beleid en uitvoering van de veiligheidshuizen met dat van het SHG en het AMK plaatsvindt. Dit geldt ook voor de afstemming van beleid en uitvoering van de CJG's met het SHG en het AMK. De CJG's in de regio zijn nog in ontwikkeling en de werkwijze en organisatiegraad is divers.

4. WAT WILLEN WE BEREIKEN EN HOE GAAN WE DAT DOEN

Het streven voor de komende jaren is gericht op het realiseren van de best mogelijke aanpak, die duurzaam is en kwalitatief van een goed niveau. We geven prioriteit aan het versterken van de brede aanpak van huiselijk geweld en aan ouderenmishandeling. Hiermee sluiten we aan op het landelijke beleid.

De aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties bestaat uit diverse stappen die alleen samen effectief kunnen zijn. Deze keten bestaat uit:

- Voorkomen (voorlichting en preventie)
- (Vroeg)signalering
- Stoppen (hulpverlening - opvang - vervolging)
- Schade beperken (herstel en nazorg)

Deze onderdelen kunnen niet los van elkaar worden gezien en zijn van belang om geweld in afhankelijkheidsrelaties óf (zo vroeg mogelijk) te voorkomen óf (zo snel mogelijk) te stoppen en herhaling te voorkomen.

Alle betrokkenen hebben een eigen verantwoordelijkheid bij de aanpak van huiselijk geweld. We geven aan welke zaken nú, de komende jaren, nodig zijn om de aanpak van huiselijk geweld verder te ontwikkelen en die voortbouwen op hetgeen reeds gerealiseerd is. We baseren ons op de input die we uit de drie regiobijeenkomsten hebben verzameld.

We zullen de aandacht de komende jaren meer en meer leggen op het voorkomen dat slachtoffers het huis moeten ontvluchten. We doen dat door in te zetten op de volgende activiteiten.

Voorlichting en consultatie

De komende beleidsperiode zullen we de inzet op *voorlichting* verhogen. Deze richt zich op een breed publiek en op beroepsgroepen die met kinderen en volwassenen werken. Denk bij het laatste aan huisartsen, het onderwijsveld, het kinderwerk, verenigingen.

Voorlichtingsactiviteiten hebben tot doel het vergroten van het algemene bewustzijn over de problematiek rond huiselijk geweld en kindermishandeling en het vergroten van kennis van mogelijkheden om hier iets aan te doen. Ook gaat voorlichting over het stellen van een norm. Huiselijk geweld of kindermishandeling is onder álle omstandigheden, jegens wie ook gepleegd, altijd onaanvaardbaar.

Het is belangrijk dat burgers de verschillende vormen van huiselijk geweld beter kunnen duiden en durven te bespreken. Hoe onacceptabel huiselijk geweld ook is, er zijn situaties waarin oorzaak en gevolg dicht bij elkaar liggen. Plegers kunnen tegelijkertijd ook slachtoffer zijn. Een genuanceerde benadering is van belang. Daar waar het gaat om kindermishandeling moeten familie, medeopvoeders, burens beter in staat zijn om lichtere vormen van pedagogische verwaarlozing, opvoedproblemen en zwaardere vormen van kindermishandeling te onderscheiden. Steun en betrokkenheid van het netwerk kunnen doorslaggevend zijn om mishandeling bespreekbaar te maken, te stoppen en erger te voorkomen.

Voor alle vormen van geweld geldt dat burgers moeten afwegen wat ze zelf kunnen doen, wat niet meer aanvaardbaar is (een norm stellen) en wanneer ingrijpen noodzakelijk is.

Professionals zullen hierbij behulpzaam moeten zijn. In het bijzonder spelen het AMK en het SHG hier een rol. Zij zijn de organisaties die geconsulteerd kunnen worden. De mogelijkheid van *consultatie* dient *veel zichtbaarder* te zijn dan nu nog het geval is, zowel voor het brede publiek, als voor de diverse beroepsgroepen.

We constateren dat het bewustwordingsproces en de taboedoorbreking effect heeft gehad. Het leidt echter ook tot nieuwe vragen en nieuwe doelgroepen komen in beeld. Daarom zal het SHG zich continue moeten *oriënteren op nieuwe vormen van huiselijk geweld* en daarover de benodigde deskundigheid moeten verwerven om de voorlichtingsactiviteiten en de consultatiefunctie goed uit te kunnen voeren. Daarom investeren we de komende jaren ook hierin.

(vroeg)Signalering

Wat (vroeg)signalering betreft zetten we in op het optimaal implementeren van de meldcode. Organisaties die verplicht worden een meldcode te hebben, zijn zelf verantwoordelijk om dit goed te implementeren. SHG en AMK zetten hun consultatiefunctie hier ook ten volle voor in. Belangrijk is dat professionals tijdig gebruik maken van de mogelijkheid het SHG of AMK te raadplegen. Daar zitten de specialisten. Het consulteren van een collega binnen de eigen organisatie kan voldoende zijn maar soms is extra expertise nodig om tot de juiste afweging te komen.

Essentieel in de stappen die professionals doorlopen bij het gebruik van de meldcode is de stap dat zorgen bespreekbaar gemaakt moeten worden. De attitude van de professional is hier cruciaal. Veel professionals zijn nog handelingsverlegen en durven zorgen niet goed bespreekbaar te maken omdat zij vrezen dat de relatie met die persoon onder druk komt te staan. Vaak hebben ze ook al een oordeel over hetgeen ze signaleren. Zonder oordeel zorgen bespreekbaar maken is moeilijk. Daarom investeren we de komende jaren in trainingen (vroeg)signalering voor beroepsgroepen in het voorliggende veld. Tevens zullen we het gebruik van de meldcode monitoren en evalueren.

“Er wordt veel over mensen gesproken in plaats van met mensen. Zorgen worden te vaak opgestapeld voordat er actie wordt ondernomen. Door te wachten en op te stapelen wordt actie ondernemen moeilijker. Dit moet je juist voorkomen door bij minimale zorgen al het gesprek met het gezin aan te gaan. Benut hiervoor het gouden moment in een gesprek met ouders, stel vragen over de aanwezigheid van kinderen. Mensen zijn vaak opgelucht als de zorgen bespreekbaar worden gemaakt.”

(dhr. mr. Ton Veldkamp, 11 juni Oosterhout)

Signs of Safety, systeemaanpak

Signs of Safety (signalen van veiligheid) en de systeemaanpak wordt binnen de regio breed gedragen. We zetten in op versterking en uitrol van deze aanpak regiobreed. Signs of Safety is belangrijk omdat 'veiligheid' altijd voorop staat in zaken waarin geweld is voorgevallen.

Het is een misvatting dat met behandeling veiligheid wordt gecreëerd. Voor behandeling is tijd nodig en veiligheid moet direct gewaarborgd worden.

(mevr. Paut Kromkamp, 19 juni Bergen op Zoom)

Systeemgerichte aanpak vertaalt zich door de betrokkenen te zien in de context van de afhankelijkheidsrelatie. Het betekent ook de problematiek breder bekijken. Er is altijd meer aan de hand in een gezin of binnen de relatie en er is nooit één slachtoffer. Alle betrokkenen binnen het systeem (soms ook inclusief de pleger) zijn slachtoffer. De systeembenadering gaat uit van het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Voor een kind is het essentieel te zien dat de pleger verantwoordelijkheid neemt voor het gedrag. De cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie kan alleen doorbroken worden door middel van een systeemaanpak. De focus ligt op oplossingen en de eigen kracht van het gezin en het sociale netwerk.

Samenwerking op beleidsniveau

Samenwerking is nodig om de complexe problematiek van huiselijk geweld aan te pakken. Visieontwikkeling, dezelfde taal leren spreken en samen bepalen wat prioriteit moet krijgen is essentieel. De verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de centrumgemeente of bij de gemeenten in de regio. Ook de betrokken organisaties dragen verantwoordelijkheid.

Wij willen samen met de gemeenten én de betrokken organisaties nagaan op welke wijze de samenwerking op beleidsniveau versterkt kan worden en hoe de uitvoering van het regionale beleid het beste kan worden aangestuurd. Mogelijk dat de huidige structuur die is opgezet voor het programma Afhankelijk en Veilig niet meer adequaat is. Wel willen we een nieuw

samenwerkingsconvenant sluiten met de huidige convenantpartners, waarbij we organisaties die nu nog geen convenantpartner zijn maar dit wel willen worden zullen uitnodigen mee te doen. De gemeenten in de regio vragen we aan te sluiten bij dit samenwerkingsconvenant.

In de huidige structuur zijn onder de stuurgroep, waar de gemeente voorzitter van is, de zorg (nulde-, eerste en tweede lijns zorg) en strafrechtketen vertegenwoordigd. Onder deze stuurgroep zijn twee adviesgroepen ingericht. Eén adviesgroep van organisaties (middenmanagement) en één adviesgroep van gemeenten (ambtelijk). Deze adviesgroepen komen twee tot driemaal per jaar bij elkaar. Hen wordt gevraagd te adviseren over ontwikkelingen en voorstellen voor verbetering voordat deze aan de stuurgroep worden voorgelegd. Zo houden centrumgemeente en het SHG/AMK voeling met de lokale praktijk van gemeenten en met de werkvloer van organisaties. Deze adviesgroepen willen we graag behouden.

Gemeenten hebben ook een taak in de verbinding van dit beleidsveld met die van andere, in het bijzonder met integrale veiligheid, jeugd, openbare geestelijke gezondheidszorg en volkshuisvesting. Een voorbeeld hiervan is de aandacht die nodig is voor het maken van beleid voor risicogezinnen in de wijken en de wenselijkheid te komen tot een opschaalmodel voor ernstige problematiek. Hierin hebben CJG's en ook de veiligheidshuizen een taak, maar het is eveneens van belang voor de aanpak van huiselijk geweld.

Een ander voorbeeld is op het terrein van volkshuisvesting. De opdracht voor volkshuisvesting is weggelegd bij de corporaties in de verschillende gemeenten. De woningmarkt ligt vrijwel stil, waardoor er te weinig passende woningen vrijkomen in Breda en andere gemeenten. In zaken van echtscheiding doen veel moeders met hun kinderen een beroep op een huurwoning, terwijl de wachttijd door de stilliggende woningmarkt enkele jaren kan zijn. Dit geldt ook in echtscheidingszaken waar geweld aan de orde is geweest.

We willen met de regiogemeenten en de betrokken organisaties, in het bijzonder noemen wij het OM en de corporaties, nagaan hoe optimale afstemming van beleidsvelden kan plaatsvinden. Onderwerp van gesprek kan daarbij zijn 'de inzet zijn van middelen en capaciteit'. Mogelijk heeft dit consequenties voor de agenda's van de verschillende stuurgroepen en overlegstructuren die er zijn in West-Brabant.

Als laatste zullen we als centrumgemeente onze contacten met de zorgverzekeraar benutten. We willen vooral met hen overleg over de inzet van middelen. Behandelprogramma's in de 2^e lijn zijn van groot belang bij de aanpak van huiselijk geweld.

Samenwerking op uitvoeringsniveau

De samenwerking op uitvoeringsniveau willen we versterken door:

Vorming van interventieteams

Op grond van de ervaringen in de twee veiligheidshuizen willen we investeren in *de aanpak van zware cases*. Hiertoe worden interventieteams gevormd die bestaan uit de casemanagers van het SHG en medewerkers van enkele kernpartners. De aansturing wordt belegd bij het SHG. Deze interventieteams zullen met de zwaarste zaken aan de slag gaan (de gezinnen die iedereen kent en waar met de huidige werkwijze onvoldoende resultaat wordt geboekt).

De interventieteams worden dé deskundigen op het gebied van huiselijk geweld. Organisaties moeten ook een beroep kunnen doen op hun kennis in de vorm van consultatie en ondersteuning bij lichtere zaken. Wij zullen structureel investeren in deze interventieteams. In de aanloopfase naar deze interventieteams toe zullen we incidenteel extra investeren. Hierbij is het van belang dat de leden van de interventieteams buiten de kaders denken van de organisatie waar ze bij in dienst zijn, zonder dat zij volledig los komen te staan van de eigen organisatie (zie citaat hieronder).

“Naast het ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal moet er ook aandacht zijn voor het ontwikkelen van een gemeenschappelijk handelingsrepertoire. Transorganisatorische samenwerking is de vorm van samenwerking in de toekomst, niet binnen de huidige kaders blijven maar het organisatie-denken doorbreken”.

(mevr. dr. Sietske Dijkstra, 18 juni 2012)

We zien op meer terreinen teams gevormd worden van medewerkers uit meerdere organisaties. De bemoeizorgteams en het team dat in Breda in het Centrum voor jeugd en gezin actief is zijn hier voorbeelden van. In de ontwikkeling van de Interventieteams willen we nagaan of we kunnen leren van de anderen.

De aanpak van zedenzaken

Het SHG en het AMK hebben de aard en omvang van zedenzaken de aard en omvang van zedenzaken zo goed mogelijk in beeld gebracht en onderzoek gedaan naar de aanpak ervan. Het aantal door de politie geregistreerde zedenzaken waar minderjarigen bij betrokken waren bedraagt 652 in het jaar 2011. Bij het AMK bedraagt in datzelfde jaar het aantal aanmeldingen slechts 211. Daarvan is slechts een deel aangemeld door de politie en een deel zijn civiele zaken.

Bij de politie gaat het voor een groot deel om zedenzaken, zoals seksueel misbruik van kinderen in afhankelijkheidsrelaties, doch buiten het gezin en buiten familierelaties. Bij het AMK gaat het vooral om misbruik van kinderen binnen het gezin of binnen familierelaties. Dat verklaart de verschillen in aantallen.

Kortom de problematiek is ernstig en SHG, AMK en politie geven aan dat er dringend een gezamenlijke, gecoördineerde werkwijze ontwikkeld moet worden. Hierbij kan aangesloten worden op de werkwijze die in Midden-Brabant is ontwikkeld; deze verkeert nog in de pioniersfase, maar de resultaten zijn positief.

We zullen structureel investeren in deze nieuwe werkwijze. In januari 2013 starten we hiermee. Een aandachtspunt bij deze aanpak is de verbinding van straf en zorg. Het is niet nodig om in alle zedenzaken met kinderen afstemming te zoeken tussen straf en zorg. In veel gevallen van seksueel misbruik van kinderen buiten gezins- of familieverband hoeven het AMK of het SHG niet ingeschakeld te worden omdat het gezin al dan niet op verwijzing zelf de weg naar de hulpverlening weet te vinden. Maar in de gevallen dat het wel nodig is zal de afstemming tussen straf en zorg aandacht behoeven. Omdat de werkwijze nieuw is zullen we incidenteel extra investeren om deze goed door te ontwikkelen.

De ontwikkeling en implementatie van de consultatienetwerken ouderenmishandeling

In het plan van aanpak tegen ouderenmishandeling dat voor de jaren 2012 en 2013 is opgesteld wordt aangegeven dat de aanpak van ouderenmishandeling nog in de kinderschoenen staat. Alleen in de regio Bergen op Zoom bestaat een consultatienetwerk ouderenmishandeling (STAP) waarin cases ouderenmishandeling besproken worden en afspraken worden gemaakt over taakverdeling.

We willen nagaan hoe dit netwerk functioneert en wat er nodig is om regiobreed *consultatienetwerken ouderenmishandeling* op te zetten. We hebben het SHG hier al opdracht voor gegeven via het plan van aanpak tegen ouderenmishandeling dat in uitvoering is. Uitgangspunt bij de aanpak van ouderenmishandeling is dat zoveel mogelijk wordt aangesloten op bestaande structuren en overlegvormen. Mogelijk dat de inzet van een casemanager gespecialiseerd in de aanpak van ouderenmishandeling meerwaarde heeft.

In het veld van ouderen en informele zorg werken veel vrijwilligers. In Breda is het uitgangspunt 'vrijwillig waar het kan, professioneel waar het moet'. Bij de ontwikkeling van de consultatienetwerken vragen wij de organisaties om dit tevens als uitgangspunt te hanteren. De inzet van vrijwilligers in het kader van de aanpak van huiselijk geweld is nieuw. De problematiek is ernstig. Daarom moet zorgvuldig nagegaan worden wat daadwerkelijk de mogelijkheden zijn van 'vrijwillig waar het kan'.

Intensiveren van de samenwerking van SHG en AMK

Het SHG en het AMK worden bij wet verplicht nauw samen te werken. Het is niet uitgesloten dat ze op termijn één meldpunt moeten vormen, dit als gevolg van de ontwikkelingen op het terrein van de jeugdzorg en de nieuwe wet die in voorbereiding is. Beide organisaties hebben de onderlinge samenwerking al geïntensiveerd. Wij zullen deze verdere samenwerking stimuleren en ook onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om tot één frontoffice te komen. Hierbij willen we ook kijken naar de verbinding met de CJG's en de Veiligheidshuizen. Deze zal naadloos moeten zijn. Daarnaast is verbinding met de Maatschappelijke Steunsystemen in de regio ook van belang. Op incidentele basis stellen we hiervoor extra budget beschikbaar.

Nazorg en evaluatie op proces en effect

De nazorg moet minder vrijblijvend worden. We willen dit realiseren door gezinnen langdurig te monitoren en nazorg te bieden waar nodig. In het kader van de huisverboden gebeurt dit al. Nagegaan moet worden voor welke cases deze nazorg ook nodig is.

Daarnaast zullen we de aanpak die in de veiligheidshuizen is ontwikkeld en de daarop volgende ontwikkeling van de interventieteams evalueren op proces en effectiviteit. Een eerste onderzoek vindt al in 2012 plaats. We zullen dit in 2014 herhalen.

De werkwijze voor zedenzaken die gerealiseerd gaat worden in 2013 en de ontwikkeling van de consultatienetwerken in het kader van de aanpak van ouderenmishandeling zullen we eveneens evalueren op proces en effectiviteit.

5. FINANCIËEL KADER

Breda ontvangt van het rijk structureel middelen voor huiselijk geweld en vrouwenopvang. Daarnaast dragen de regiogemeenten jaarlijks bij in de exploitatie van het SHG. Breda levert als centrumgemeente uit eigen middelen 0,5 fte aan beleids capaciteit.

Vanaf het jaar 2004 heeft Breda als centrumgemeente olopend budget ontvangen van het rijk. Met dat olopende budget is het Steunpunt steeds verder versterkt en is het huisverbod geïmplementeerd. Middelen die in de eerste jaren niet zijn uitgenut zijn in de jaren 2009 t/m 2012 ingezet om het programma Afhankelijk&Veilig uit te voeren. Eind 2011 heeft het rijk eenmalig middelen, € 201.101,= beschikbaar gesteld voor de aanpak van ouderen mishandeling. Een tweejarig plan van aanpak gericht tegen ouderen mishandeling wordt in 2012 en 2013 uitgevoerd (zie ook 5.b)

In de junicirculaire heeft het rijk aangekondigd vanaf het jaar 2012 € 560.255,= extra structurele middelen toe te voegen aan de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang. Tevens is in de junicirculaire 2012 een nieuw verdeelmodel voor de uitkering aangekondigd. Dit verdeelmodel moet in het jaar 2015 ingevoerd zijn. Niet bekend is of dit voor Breda voor- of nadelig uitpakt.

Hieronder laten we eerst zien wat we regulier voortzetten de komende jaren (5a). Daarna laten we zien hoe we gedurende de beleidsperiode de extra middelen van het rijk inzetten (5b)

Reguliere inzet middelen vanaf 2013

Jaarlijks stelt het rijk de decentralisatie-uitkering vast. De hoogte van de uitkering voor het jaar 2013 is nog niet bekend. De gemeenten in de regio wordt jaarlijks gevraagd een bijdrage te leveren. De bijdrage is de afgelopen jaren niet geïndexeerd en wordt berekend op inwoneraantal.

Voor 2013 en 2014 wordt uitgegaan van de volgende inzet van middelen, prijspeil 2012 en afgerond op € 1000,=:

Decentralisatie-uitkering	5.784.000
Bijdrage regiogemeenten	47.000
<u>Bijdrage gemeente Breda</u>	<u>57.000</u>
Totaal beschikbaar	5.888.000

Van het beschikbare budget worden (indicatief) de volgende reguliere activiteiten gefinancierd:

Vrouwenhulpverlening*	4.671.000
Steunpunt huiselijk geweld WB**	859.000
Extra inzet alg. maatsch. werk***	100.000
Budget voor tolkdiensten	10.000
<u>Programmaleiding</u>	<u>98.000</u>
Totaal	5.738.000

In het kader van het gemeentelijk beleid Meedoen@Breda en de aangepaste Bredase subsidieverordening wordt ook bij de aanpak van Huiselijk Geweld gestuurd op samenwerking tussen maatschappelijke partners om effectiviteit en efficiency van de aanpak te verbeteren. Hierdoor is in 2012 een structurele besparing gerealiseerd van € 150.000,- in de uitgaven.

* Vrouwenhulpverlening bestaat uit een keten van activiteiten: opvang, begeleiding en nazorg. Subsidie wordt verleend voor: de 24-uursvoorziening Valkenhorst - capaciteit 80 bedden, de shortstay voorziening Susan Rose - capaciteit 85 bedden en ambulante vrouwenhulpverlening (inclusief aware) - capaciteit 90 cliëntsystemen.

** Het Steunpunt huiselijk geweld verzorgt een telefonische informatie- en adviesfunctie (rond de 275 meldingen), verzorgt het casemanagement bij de huisverboden (minimaal 50, maar afhankelijk van de politie), themabijeenkomsten, voorlichtingsbijeenkomsten (minimaal 45), website met informatie, procesregie bij zaken ingebracht in het veiligheidshuis (prognose 1500 zaken), diverse activiteiten gericht op deskundigheidsbevordering van zowel steunpunt medewerkers als netwerkpartners.

*** De algemeen maatschappelijk werk organisaties (via het IMW) leveren via de gezamenlijke crisisdienst de eerste hulpverlening bij huisverboden buiten kantooruren en leveren extra inzet voor cases die in de veiligheidshuizen binnenkomen.

Deze activiteiten worden de komende jaren voortgezet, met het beschikbare budget. In hoeverre de uitvoering van deze reguliere taken onder druk komen te staan vanaf het jaar 2015 is afhankelijk van de uitkomst van het nieuwe verdeelmodel dat wordt doorgevoerd.

Ontwikkelagenda voor de periode 2013 t/m 2016

Vanaf het jaar 2012 ontvangt Breda van het rijk extra structurele middelen ad € 560.255,=. Voor de extra middelen hebben we een ontwikkelagenda opgesteld (bijlage A).

Een groot deel ervan, € 470.000,=, zetten we vanaf 2013 structureel in voor versterking van bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten. Het gaat om de prioriteiten die in hoofdstuk vier staan beschreven.

Het resterende extra budget, jaarlijks € 90.255, stellen we beschikbaar voor de uitvoering van ontwikkel- en verbeteracties. De middelen die we voor het jaar 2012 hebben ontvangen worden over de jaren 2013 tot en met 2016 verdeeld ingezet. In de ontwikkelagenda houden we rekening met het nieuwe verdeelmodel. Hiertoe reserveren we in de jaren 2015 en 2016 een deel van de middelen in afwachting van het nieuwe verdeelmodel, waarmee eventuele tegenvallers kunnen worden opgevangen.

Zoals al aangegeven heeft Breda eind 2011 eenmalig extra middelen ontvangen voor de aanpak van ouderenmishandeling, zijnde een bedrag van afgerond € 200.000,=. Hiervoor is een tweejarig plan van aanpak opgesteld dat in de jaren 2012 en 2013 wordt uitgevoerd. Het budget voor 2013 nemen we mee in de ontwikkelagenda.

De middelen voor de ontwikkelagenda blijven beschikbaar voor huiselijk geweld gedurende de beleidsperiode (2013 t/m 2016). Jaarlijks wordt het bestedingsplan bijgesteld. Mocht blijken dat ontwikkelingen meer tijd nodig hebben dan ingeschat en hierdoor in een jaar middelen onbenut blijven, dan worden deze weer toegevoegd aan het budget voor de ontwikkelagenda.

In het onderstaande overzicht wordt de inzet van het extra budget van het rijk weergegeven voor de beleidsperiode (prijspeil 2012):

	2013	2014	2015	2016
Structureel	470.000	470.000	470.000	470.000
Incidenteel	90.255	90.255	90.255	90.255
Middelen 2012, verdeeld over de jaren	244.745	219.745	59.745	36.020
Inc. Ouderenmishandeling (uit 2011)	101.101	--	--	--
Totaal	906.101	780.000	620.000	596.275

BIJLAGE A ONTWIKKELAGENDA 2013

bij beleidskader
'Van Handelingsverleggen naar Verantwoordelijkheid'

Breda januari 2013

Paragraaf vier van het beleidskader 'Van Handelingsverleggen naar Verantwoordelijkheid' is richtinggevend voor deze ontwikkelagenda. In 2013 wordt een structurele versterking van de aanpak doorgevoerd, inclusief een versterking van de aanpak van ouderenmishandeling.

Structurele versterking vanaf het jaar 2013

Structureel wordt ingezet op het versterken van de brede aanpak van huiselijk geweld en de aanpak van aan ouderenmishandeling in het bijzonder.

De aanpak bestaat uit stappen die alleen samen effectief kunnen zijn:

- voorkomen (voorlichting en preventie)
- (Vroeg)signalering
- stoppen (hulpverlening - opvang - vervolging)
- schade beperken (herstel en nazorg)

Binnen deze ketenaanpak versterken we structureel de volgende onderdelen:

Structurele versterking	jaarlijks vanaf 2013
Voorkomen en (vroeg)signalering voorlichting en training (vroegsignalering en Signs of Safety). Gericht op alle doelgroepen (jaarlijks afspraken welke doelgroepen extra op ingezet wordt)	50.000
Stoppen en schade beperken Interventieteams Personele inzet ketenpartners en facilitering	260.000
Zedenaanpak, seksueel misbruik Procesregisseur en administratieve ondersteuning (in veiligheidshuizen)	65.000
Structurele meerkosten, versterking reguliere werkzaamheden gecoördineerde aanpak	45.000
Versterking aanpak ouderenmishandeling zowel bij steunpunt als ketenpartners in kader van consultatienetwerken	50.000
TOTAAL	470.000

Ontwikkeltaken

Om de nieuwe taken en de uitbreiding van taken goed te ontwikkelen, te implementeren en ook te evalueren op proces en effectiviteit is extra investering nodig. Voor 2013 en volgende jaren wordt daarom extra geïnvesteerd. In het overzicht dat hierna volgt laten we zien hoe we extra investeren. Er wordt een doorkijk gegeven naar 2014 t/m 2016. We zullen echter jaarlijks de ontwikkelagenda bijstellen en aanpassen aan de actuele stand van zaken van de diverse ontwikkelingen. Ook kan, door jaarlijkse bijstelling van de agenda, ingespeeld worden op landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen op terreinen die raken aan de aanpak van huiselijk geweld.

Agenda 2013, doorkijk naar 2014 t/m 2016	2013	2014	2015	2016
Samenwerking op beleidsniveau intensiveren	10.000	10.000		
Voorlichting en consultatie: <ul style="list-style-type: none"> • Versterken consultatiefunctie SHG en AMK en samenwerking intensiveren SHG / AMK en aansluiten bij CJG's, veiligheidshuizen, oggz samenwerkingsverbanden (MASS en bemoeizorg): • Onderzoek naar mogelijk verdergaande integratie (naar één frontoffice), afhankelijk van landelijke sturing en transitie jeugdzorg in samenhang met de veiligheidshuizen • Implementeren en doorontwikkelen verdergaande samenwerking SHG / AMK op grond van onderzoeksresultaten 	30.000 40.000	20.000 70.000	pm	
(Vroeg)signalering: training en implementatie meldcode: <ul style="list-style-type: none"> • ondersteuning bij invoering • trainingen voor kinderwerk, onderwijsveld, jongerenwerk • huisartsen en jgz 	125.000	85.000		
Signs of Safety, systeemaanpak scholing en training algemeen,	80.000	60.000		
Interventieteams en scenarioteam zedenzaken: <ul style="list-style-type: none"> • ontwikkelen en implementeren • evaluatie op proces en op effectiviteit • doorontwikkeling 	45.000	45.000	pm	
consultatienetwerken ouderenmishandeling: <ul style="list-style-type: none"> • ontwikkelen en implementeren • evalueren op proces en effectiviteit • doorontwikkeling Inzet vrijwilligers: <ul style="list-style-type: none"> • onderzoek naar mogelijkheden + voorstel, • implementeren • evalueren op proces en effectiviteit 	101.101 (reeds beschikbaar uit 2011) 5.000	45.000 13.000	pm	
reserveren middelen verdeelmodel	--	--	150.000	126.275
TOTAAL	436.101	310.000	150.000	126.275

BIJLAGE B BEGRIPPENLIJST

AMK

Advies en Meldpunt Kindermishandeling. Het AMK is de centrale instantie voor het vragen van advies over of het melden van kindermishandeling. Elke provincie en grootstedelijke regio heeft haar eigen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

CJG

Centrum voor Jeugd en Gezin. Iedere gemeente heeft een Centrum voor Jeugd en gezin (CJG): een herkenbaar inlooppunt in de buurt, waar ouders en jongeren terecht kunnen met hun vragen over gezondheid, opgroeien en opvoeden. Een CJG biedt advies, ondersteuning en hulp op maat. In Breda is het CJG een netwerkorganisatie (alle Bredase professionals die met ouders en kinderen werken vormen het CJG) met ondermeer School-CJG-ers op de basisscholen en in de wijken.

Consultatienetwerken ouderenmishandeling

In een consultatienetwerk ouderenmishandeling worden cases ouderenmishandeling besproken en afgesproken wie wat doet. Functionarissen vanuit verschillende zorg- en dienstverlenende instellingen die binnen de eigen organisatie specifieke aandacht hebben voor de aanpak van ouderenmishandeling vormen samen het consultatienetwerk. In het consultatienetwerk staat de uitwisseling van ervaringen en kennis en casuïstiekbespreking centraal.

Eergerelateerd geweld

Een werkdefinitie: Elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld, gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken..." Ferwerda en Van Leiden (2005)

<http://www.huiselijkgeweld.nl/feiten/landelijk/factsheet-eergerelateerd-geweld--het-begrip>

<http://www.leceergerelateerdgeweld.nl/>

Over de omvang van eergerelateerd geweld is nog weinig bekend. Volgens cijfers van de VN zijn er jaarlijks wereldwijd 5000 slachtoffers te betreuren.

Meisjesbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking) is een van de vormen van eergerelateerd geweld.

Huiselijk geweld

(dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten.

Huiselijk geweld is een breed begrip. Hieronder vallen kindermishandeling, partnergeweld, ouder(en)mishandeling, eergerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking

<http://www.huiselijkgeweldwb.nl>

http://www.movisie.nl/onderwerpen/huiselijk_geweld/docs/websheet_huiselijk-geweld_jan_2010.pdf

Interventieteam

Een team van experts van verschillende organisaties dat direct met het (multi-problem) gezin een veiligheidsplan opstelt en inventariseert welke hulpverlening nodig is om geweld duurzaam te stoppen/doorbreken. De doelgroep betreft met name casussen die zorgwekkend zijn en/of een ernstige dreiging ontstaat. Daarnaast valt te denken aan casussen met zorgmijders en recidieven die via een reguliere aanpak, om wat voor reden dan ook, niet opgepakt kunnen worden.

Kindermishandeling

Iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eegerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking.

Opgemerkt dient te worden dat:

Kindermishandeling kan ook door personen van buiten de huiselijk kring plaatsvinden en waar kinderen van afhankelijk zijn, zoals bijvoorbeeld een leerkracht, een trainer, vrijwilliger bij een vereniging. Seksueel misbruik van kinderen is zo'n voorbeeld dat nu actueel is en meer en meer in de openbaarheid komt. Dit komt veel voor zowel in de privésfeer als daarbuiten.

<http://www.amk-nederland.nl/overhetamk.watiskindermishandeling.php>

<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/06/188.html>

Uit recent onderzoek blijkt dat in 2010 ruim 118.000 kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar in Nederland (ruim 3 procent van het totaal) blootgesteld waren aan een vorm van kindermishandeling (Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen en jeugdigen, 2011). De meerderheid van de gevallen betreffen emotionele verwaarlozing (inclusief verwaarlozing van het onderwijs en getuige zijn van huiselijk geweld) en fysieke verwaarlozing, met respectievelijk 36 en 24 procent van de gevallen. Seksueel misbruik wordt met 4 procent het minst gemeld.

Vergeleken met de resultaten van de eerste 'Nationale prevalentiestudie mishandeling in 2005' (NPM 2005) is er sprake van een stijging van het aantal kinderen en jongeren dat wordt mishandeld. In 2005 ging het nog om ruim 107.000 kinderen en jongeren. De grootste stijging is te zien in het aantal kinderen dat slachtoffer is van onderwijs- en emotionele verwaarlozing. In 2005 ging het daarbij om ruim 24 procent van de gevallen en in 2010 om 36 procent van de gevallen.

De onderzoekers concluderen dat door meer politieke en publieke aandacht professionals alerter zijn geworden op signalen van kindermishandeling en dit eerder rapporteren maar dat het feitelijk aantal slachtoffers van kindermishandeling vermoedelijk gelijk is gebleven.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is bedoeld voor professionals. Het is een stappenplan dat zij kunnen gebruiken als ze vermoedens van mishandeling hebben. Onderzoek wijst uit dat hulp- en zorgverleners en leraren die met een meldcode werken 3 keer zo vaak ingrijpen als collega's die zo'n code niet voorhanden hebben.

Organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren stellen zo'n code zelf op. Hiervoor is het Basismodel van de meldcode beschikbaar, waarin de vijf stappen staan beschreven die in elk geval in een meldcode moeten staan:

- Stap 1: in kaart brengen van signalen.
- Stap 2: overleggen met een collega en eventueel raadplegen van het advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.
- Stap 3: gesprek met de cliënt.
- Stap 4: wegen van het geweld of de kindermishandeling.
- Stap 5: beslissen: hulp organiseren of melden.

Het basismodel is zo geschreven dat het makkelijk kan worden aangepast voor de eigen organisatie of praktijk. De meldcode is voor: huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis), eegerelateerd geweld (waaronder huwelijksdwang) en ouderenmishandeling. <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/hulp-bieden/meldcode>

Ouderenmishandeling

Het handelen of nalaten van handelen waardoor de oudere persoon lijdt. Dit lijden kan lichamelijk of psychisch zijn maar ook materieel. Ouderenmishandeling komt in iedere bevolkingsgroep voor.

<http://www.movisie.nl/smartsite.dws?ch=def&id=123575>

Ouderenmishandeling wordt steeds vaker gemeld bij de meldpunten. Over het jaar 2010 zijn in totaal 855 meldingen gedaan, een stijging van 30 procent ten opzichte van 2009. De cijfers over 2010 geven voor een deel dezelfde gegevens als voorafgaande jaren. Ook nu weer blijkt dat vrouwen veel vaker slachtoffer van ouderenmishandeling zijn dan mannen. In de meeste situaties is de pleger een familielid, vaak een (klein)kind of (ex)partner. Driekwart van de meldingen betreft moedwillige (opzettelijke) mishandeling en een kwart betreft ontspoorde zorg. Meldingen over lichamelijke mishandeling kwamen het vaakst voor, namelijk 32 procent. Daarna psychische mishandeling (30%) en financiële uitbuiting (26 procent). Verwaarlozing (6 procent) en schending van rechten (7 procent). Seksueel misbruik wordt zeer zelden gemeld.

Oudermishandeling

regelmatige, dus niet-incidentele, lichamelijke aanvallen of bedreigingen met geweld (ook psychisch of moreel) zonder dodelijke afloop door een inwonend kind (tot 24 jaar), dat om een of andere reden nog afhankelijk is van ouders.

<http://www.huiselijkgeweld.nl/nieuws/2010/oudermishandeling-onderbelicht-fenomeen>

Oudermishandeling is een nog onderbelicht fenomeen. In juni 2010 is opgetekend door Movisie dat bij bijna tien procent van de meldingen over huiselijk geweld er sprake is van kind-oudermishandeling. Uit de ervaringen met de Wet tijdelijk huisverbod blijkt dat bijna vijf procent te maken heeft met geweld van opgroeiende kinderen tegen ouders.

Partnergeweld

Een geheel van gedragingen, handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de ander te controleren en te domineren. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit van de ander aantasten. Dit geweld treft niet alleen het slachtoffer, maar ook de andere familieleden, waaronder de kinderen.

Alternatieve termen zijn 'relationeel geweld', 'geweld tussen partners' en 'partnermishandeling'.

<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/18/575.html>

Naar eigen zeggen is 9 procent van de volwassenen de afgelopen vijf jaar slachtoffer geweest van huiselijk geweld. In ruim een derde van de voorvallen (34 procent) noemt het slachtoffer de levenspartner als pleger, 46 procent noemt een ex-partner. Dit blijkt uit internet-vragenlijstonderzoek onder ruim 50.000 volwassenen in 2009 (Van Dijk e.a. 2010). Bij de cijfers bestaat overlap: een slachtoffer kan met meerdere plegers te maken hebben gehad. En er waren waarschijnlijk ex-partners bij die ten tijde van het geweld nog partner waren.

Uit het onderzoek blijkt verder dat vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld vaker hun ex-partner als pleger noemen (60 procent) dan mannelijke slachtoffers (39 procent). En een derde van de slachtoffers geeft aan dat hun kinderen iets van het geweld gemerkt hebben bij het laatste voorval dat ze meemaakten (Van Dijk e.a. 2010).

Op basis van heel ander onderzoek, waarin berekeningen zijn gemaakt op basis van politiegegevens, schat een onderzoeksteam van de Universiteit Utrecht en BeleidsOnderzoek en Advies dat het in 2006 en 2007 in 50 procent van alle zaken van huiselijk geweld ging om geweld tegen de (ex-)partner (Van der Heijden e.a. 2009).

Programma Afhankelijk & Veilig

Stimuleringsprogramma geïnitieerd door de gemeente Breda voor de versterking van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling regio West-Brabant. Het programma loopt van half 2009 tot en met december 2012.

SHG

Steunpunt Huiselijk geweld West-Brabant. Het SHG biedt een integrale aanpak van huiselijk geweld door preventie, opvang, hulpverlening en nazorg. Het steunpunt fungeert als coördinator en doorgeefluik van de meldingen. Erachter staan de samenwerkende instellingen die de hulp verlenen.

Scenarioteam voor de aanpak van zedenzaken

Een casusoverleg waarin ketenpartners een analyse maken van een casus seksueel geweld, op basis waarvan een weloverwogen scenario wordt gemaakt voor de drie sporen te weten pleger, slachtoffer en betrokkenen, binnen de kaders Straf, Civiel en Hulp. Er wordt bepaald door wie de acties worden uitgevoerd en er wordt afgesproken of coördinatie op de drie sporen noodzakelijk is.

Signs of Safety

Signs of Safety is een benadering die in de jaren 90 in Australië is ontwikkeld. Men wilde komen tot een constructieve samenwerkingrelatie met de cliënt waarin de veiligheid van de kinderen centraal staat. Het is een oplossingsgerichte benadering, die er vanaf het eerste contact met het gezin op gericht is om een veilige thuissituatie voor kinderen te creëren. Het netwerk wordt ingeschakeld om dat hierin te ondersteunen.

Systeem aanpak of systemisch werken

Systemisch Werken heeft tot doel de verborgen belemmeringen en verwickelingen binnen een systeem (gezin) zichtbaar en hanteerbaar te maken. Daarmee wordt bereikt dat er weer met openheid en in vrijheid contact kan ontstaan en beslissingen kunnen worden genomen zodat er ruimte ontstaat voor verdere groei en ontwikkeling. Hierbij komt de wortel van het probleem aan het licht, die gewoonlijk verborgen blijft, waardoor er effectiever kan worden opgetreden.

HUISELIJK GEWELD IN DE REGIO WEST-BRABANT

Er zijn geen regionale cijfers bekend over de omvang van het probleem. In West-Brabant woont 4,1% van de Nederlandse bevolking. Als we de landelijke cijfers omrekenen naar West-Brabantse schaal komen we uit op de volgende cijfers:

- Jaarlijks 8.200 slachtoffers huiselijk geweld
- als we de incidenten huiselijk geweld meetellen dan zijn dat 41.000 slachtoffers jaarlijks
- ruim 4.400 kinderen worden jaarlijks verwaarloosd of mishandeld
- bijna 7.000 kinderen zijn jaarlijks getuige van huiselijk geweld

Steunpunt huiselijk geweld

Het Steunpunt huiselijk geweld registreert de meldingen die bij het steunpunt binnenkomen. In het jaar 2010 zijn bij het Steunpunt huiselijk geweld 2.098 meldingen binnengekomen. Meldingen komen binnen via de telefoon, email en de politie. 85% Van de meldingen is via de politie binnengekomen. De meldingen die via de politie binnenkomen worden gescreend op zwaarte van de melding op grond waarvan gepaste acties worden ingezet. In 57% van de meldingen waren kinderen betrokken. Het aantal huisverboden in 2010 bedroeg 52. Bij 63% van de huisverboden waren ook kinderen betrokken.

In het jaar 2011 zijn de eerste 6 maanden 1.107 meldingen binnengekomen. Er is een stijging zichtbaar, die vooral te maken heeft met het aantal meldingen dat via het politiedistrict Oosterhout is binnengekomen. In dit district is half 2010 gestart met het melden en screenen van huiselijk geweld zaken, waardoor het aantal politiemeldingen in 2010 in dat district lager zal zijn dan in 2011.

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Het Advies en Meldpunt kindermishandeling in West-Brabant registreert de meldingen die binnenkomen. Bij registratie wordt onderscheid gemaakt in adviezen, consulten en onderzoeken. Bij een advies adviseert het AMK bij de aanpak van de vermoedelijke mishandelings situatie. De adviesvrager blijft verantwoordelijk voor het al of niet opvolgen van dit advies. Een consult is een advies dat bestaat uit meerdere contacten tussen AMK en consultvrager. Bij een melding neemt het AMK de aanpak van de vermoedelijke mishandelings situatie over en start een onderzoek.

In het jaar 2010 heeft het AMK 1811 adviezen gegeven; deze gingen over 2910 jeugdigen. Het AMK heeft 250 consulten gehouden; deze gingen over 380 jeugdigen. Er zijn 587 onderzoeken gestart; daar waren 966 kinderen bij betrokken.

Gemiddeld is er per onderzoek binnen een gezin 1,7 kind gezin aanwezig dat in het onderzoek wordt meegenomen. In totaal werden er in het jaar 2011 over 4.256 jeugdigen contact opgenomen met de medewerkers van het AMK

BIJLAGE C

Wijzigingen ten opzichte van de conceptnota 'Van Handelingsverleggen naar Verantwoordelijkheid', de aanpak van Huiselijk geweld in West-Brabant

1. Voorblad, CONCEPT vervalt,
Ondertiteling ingekort: doorontwikkeling Afhankelijk & Veilig vervalt
2. Toevoeging BIJLAGE C vanaf blz. 25 (zie ook inhoudsopgaven blz 3)
3. Blz. 2, einde tweede alinea, zin toegevoegd:
Door het gebruik van het brede begrip 'huiselijk geweld' worden definitiediscussies voorkomen.
4. Blz. 6, onder regie en structuren, laatste streepje, zin toegevoegd:
Hiermee is aangesloten op het landelijke beleid dat prioriteit geeft aan de aanpak van ouderenmishandeling.
5. Blz 12, onder '**Samenwerking op beleidsniveau**', tweede alinea vervangen door:
Wij willen samen met de gemeenten én de betrokken organisaties nagaan op welke wijze de samenwerking op beleidsniveau versterkt kan worden en hoe de uitvoering van het regionale beleid het beste kan worden aangestuurd. Mogelijk dat de huidige structuur die is opgezet voor het programma Afhankelijk en Veilig niet meer adequaat is. Wel willen we een nieuw samenwerkingsconvenant sluiten met de huidige convenantpartners, waarbij we organisaties die nu nog geen convenantpartner zijn maar dit wel willen worden zullen uitnodigen mee te doen. De gemeenten in de regio vragen we aan te sluiten bij dit samenwerkingsconvenant. In de huidige structuur zijn onder de stuurgroep, waar de gemeente voorzitter van is, de zorg (nulde-, eerste en tweede lijns zorg) en strafrechtketen vertegenwoordigd.
6. Blz. 13, tweede tekstblok, laatste alinea, zin gewijzigd, plus zin toegevoegd:
We willen met de regiogemeenten en de betrokken organisaties, in het bijzonder noemen wij het OM en de corporaties, nagaan hoe optimale afstemming van beleidsvelden kan plaatsvinden. Onderwerp van gesprek kan daarbij zijn 'de inzet van middelen en capaciteit'.
7. Blz. 13, laatste zin boven '**Samenwerking op uitvoeringsniveau**', vervangen door:
Als laatste zullen we als centrumgemeente onze contacten met de zorgverzekeraar benutten. We willen vooral met hen overleg over de inzet van middelen. Behandelprogramma's in de 2^e lijn zijn van groot belang bij de aanpak van huiselijk geweld.
8. Blz. 14, midden in het tekstblok, onder '*De ontwikkeling en implementatie van de consultatienetwerken ouderenmishandeling*' de volgende zin toegevoegd:
Uitgangspunt bij de aanpak van ouderenmishandeling is dat zoveel mogelijk wordt aangesloten op bestaande structuren en overlegvormen. Mogelijk dat de inzet van een casemanager gespecialiseerd in de aanpak van ouderenmishandeling meerwaarde heeft.
9. Blz. 17 (was 16), onder '**Ontwikkelagenda voor de periode 2013 t/m 2016**',
tweede alinea: het bedrag van € 430.000,= is gewijzigd in € 470.000=.
derde alinea, het bedrag van € 130.255,= is gewijzigd in € 90.255,=
laatste alinea, het overzicht over de jaren 2013 t/ 2016, zijn bedragen conform hiervoor aangepast.
10. Blz. 18 en 19, BIJLAGE A, ontwikkelagenda is geactualiseerd aan de hand van de laatste doorrekening van kosten van te ontwikkelen activiteiten.